

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

33. In quibus casibus non contrahatur prædicta excommunicatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

mendicando sibi, & familiae prospicere: itinerando aut familia non posset prospicere, quia tunc non teneretur ire, secundum Abb. vbi supra. Sed hi, si post venirent ad pinguem fortunam, tenentur venire, iuxta c. quamuis. eod. tit. vbi inter habentes impedimentum temporale soli pueri excipiuntur.

Eodem priuilegio fruuntur Monachi, qui non habent vicium, & monasterium pauperum eis providere non poterunt, quoniam, & tales absoluit Episcopus. Gloss. in c. religioso. vt exhiberi in fin. de sen. excom. lib. 6.

Sexto, quando sunt personae magnae potentiae, & irascibiles, quod laborem veniendi non possunt sustinere; tunc etiam status personae, & veritas negotij est intimanda Romano Pontifici, vt de commisso scelere secundum consilium eius cogantur, priusquam absoluantur, vt habetur c. mulieres, eod. tit.

Septimo, qui sunt in senili aetate ab Episcopo absoluantur, vt habetur c. quamuis, eod. tit.

Hic autem aduertenda sunt tria. Vnum est, quod in casibus his omnibus, in quibus Episcopus potest absolvere, absolutionem potest committere presbytero, vt habet Gloss. in c. cetero eod. tit. & superius hoc diximus.

Alterum est, legatos de latere Romani Pontificis, habent facultatem de iure communi absoluendi quoscumque excommunicatos, ob manuum violentam iniunctionem, ita habetur c. ad eminentiam. de sent. excom.

Tertium est, occultos etiam excommunicatos, ob iniunctionem manuum praeter enarratos, non posse ab Episcopo absolui, sed sunt mittendi ad Sedem Apostolicam, vt habetur c. porro, eod. tit. vel ad legatum de latere, iuxta c. ad eminentiam allegatum. Hodie tamen per Concilium Trident. c. 6. sess. 24. habent Episcopi potestatem absoluendi a quibuscumque casibus occultis Sedi Apostolicae reseruatis.

In quibus casibus non contrahatur praedicta excommunicatio.

CAPVT XXXIII.

Multi sunt etiam casus, in quibus ex Clerici, vel Monachi laesione, vel manuum iniunctione non contrahatur excommunicatio vlla.

Primus

Primus, quando facta est ioco, etiam si iocus non sit cum modo. ita habetur cap. i. de sent. excomm. quia id non facit suadente diabolo, quod requiritur iuxta cap. si quis suadente, 17. qu. 4.

Secundo, ob eandem causam, quando fortuito fit, ut si aliquis, dum irruentem turbam cohibet, fortuito percutit Clericum, vel monachum, non est excommunicatus, ita habetur c. si vero, 1. de sen. excom. In quo c. est etiam.

Tertius casus, quando, qui percutit vim vi repellit; cum moderamine inculpatæ tutelæ; tunc enim in deitionem etiam si occidat, non est excommunicatus, immo nec irregularis, ut habetur Clem. vni. de homi. In eodem etiam c. si vero. habetur.

Quartus casus, quando percutit incontinenti Clericum, vel Monachum turpiter inuentum cum vxore, vel matre, sorore, vel filia; tunc enim licet peccatum sit manum iniicere, & occidere secundum communem, per c. ad hæc. Glo. 33. q. 2. tamen non contrahitur excommunicatio. Si verò sit inuentus cum alijs personis remotioribus ipsi percutienti, tunc est excommunicatus.

Aduerte autem, quod si Clericus taliter repertus occideretur animo deliberato, & non calore iracundiæ, occidens in canonem incideret, secundum Silu. in ver. excom. 6. cas. 10. quem refert: & sequitur Couar. in 4. lib. decret. 2. part. c. 7. nu. 12. Aduerte rursus, nomine vxoris etiam intelligi sponsam de præfenti secundum omnes, teste Silu. vbi supra. Namine autem matris, & filie, non intelliguntur omnes ascendentes, & descendentes, sed ipsa tantum mater, & filia, ut habet Gl. in d. c. si vero. ver. matre vbi Abb. num. 9. & Hostien. in fin. dicunt id esse tutius; licet in d. c. in si. contrarium tenuit Inno. sub nomine scilicet matris, & filie, contineri omnes ascendentes, & descendentes.

Quintus casus habetur in c. si ver. 2. eod. tit. qui enim percutit Clericum cum ignorantia probabili facti, nempe ignorans esse Clericum, quia Clericus non habebat signa, unde Clericus appareret, tunc non contrahit excommunicationem. Et idem dicendum est, si noctu percussit, quamuis signa Clericatus haberet, ignorando esse Clericum, quamuis, qui percussit daret operam rei illicitæ, ut bene dicit Nauar. c. 27. num. 30. licet id neger. Silu. excom. 6. § 6.

Sextus casus est, quando Clericus est realiter degradatus;

tunc enim perdit priuilegium Clericale, c. degradatio. de po-
nis in 6.

Septimus, quando negotiationibus prohibitis se immisce-
& ter admonitus à Prælato non desistit, c. ex literis. extra de
vit. & honest. Cleri.

Octauus quando relicto habitu arma defert militaria, & ter
admonitus non desistit, c. in audientia. extra. de sen. excom. 2.
nota non fat esse arma deferre cum habitu, quamuis Nauar.
cap. 27. num. 80. id affirmet, sed re vera textus contrarium o-
stendit.

Nonus est, quando relinquit habitum Clericalem, qui
ueste, & tonsura consistit, & ter admonitus non se emendat,
contingit. 2. de sen. excom. vbi Panor. nu. 4. docet, debere esse
has admonitiones tres distinctas, & non sufficere vnam pu-
tribus, & debere esse ab Episc. seu Prælato ipsius Cler.

Decimus est cap. 1. de vit. & honest. Cler. in 6. vbi Clerici
qui faciunt se ioculatores, goliardos, buffones, perdunt priu-
ilegium Clericale, si per annum perseuerant, aut si ante annu-
ter admonentur à Prælati, & non desistunt.

Vndecimus est in Clem. de vit. & honest. Cler. qui enim pu-
blice, & personaliter exercent officium Tabernariorum, vel
Macellariorum, si ter admoniti non desistunt, vel post admo-
nitionem iterum reuertuntur, etiam si destiterint, perdunt priu-
ilegium Clericale. Et in his casibus non contrahitur excom-
municatio ex manu iniectioe seu percussione in Clericum,
vel Monachum.

Duodecimus est casus, si mulier percutit Clericum de su-
pro illam tentantem, modo tentatio fiat facta, & non sola
verbo. Ang. ver. excommunic. §. 21. Nauar. in summ. cap. 27. nu-
mer. 85.

Decimus tertius, si Clericus, qui prius admonitus fuerat, ut
à colloquio cum vxore abstinere domi, etiam honeste, pos-
sita inuentus esset cum ea, etiam honestè loquendo, & detine-
retur per viginti horas ad tradendum eum suo iudici, nō con-
traheret excommunicationem, ut dicit rectè Nauar. in summ.
27. num. 85.

Alius est casus numero Decimus quartus, quando talis erit
excommunicatio non contrahitur, nempe, quando in corre-
ptionem, vel disciplinam sit leuis percussio. In cuius gratiam
aduerre, ex cap. cum voluntate. de sen. excomm. sex generibus

perfo-

personarum licere leuem percussionem Clerici, vel Monachi.

Primò ijs, qui curam Ecclesiæ habent eijsendi turbantia officium; hi enim Clericos in minoribus cõstitutos, diuinum officium turbantes possunt percutere & castigare.

Secundò, seniores alij clerici possunt idem præstare zelo deuotionis.

Tertiò, Prælati respectu subditorum.

Quartò, Magistri respectu discipulorum.

Quintò, domini respectu eorum, qui de familia sunt.

Sextò propinqui, vt parentes, & alij etiam propinqui secundum carnem. Circa hunc canonem nonnulla dubia occurrunt.

Primum est, quos clericos liceat his personis percutere gratia disciplinæ, vel correctionis.

Dico primo secundum omnes, duobus primis generibus licere percutere in minoribus tantum constitutos; ita enim canon expressè concedit,

Dico secundò, prælati, & magistris licet percutere etiam sacerdotes. ita habent Panormit. cap. vniuersitatis de sent. excommuni. & Angel. excommuni. §. 10. & canon his non limitat sicut prioribus. De alijs duobus est difficultas, & præcipuè de patre respectu filiorum; sunt enim duæ opiniones. Prior est Ioan de lig. c. cum voluntate. allegato, Siluest. excommuni. 6. §. 6 & Tabien. excommuni. §. cap. 1. num. 8. qui licere dicunt patribus, filios etiam Sacerdotes percutere correctionis causa. Posterior est Panor. cap. cum voluntate. allegato, & Gloss. ibidem, & alterius Gloss. cap. 1. extra de sent. excommuni. qui id negant, & dicunt patres non posse percutere, nisi in minoribus tantum constitutos, & ego ita credo, & ratio hæc est, quia illud caput. Cum voluntate, cum dat propinquis talem facultatem, similiter & dominis respectu familiæ, limitat expressè de constitutis in minoribus, sicut etiam circa illa prima duo genera. Vt ergo primis non licet castigare constitutos in facris, vt bene Gloss. notat in prædicto cap. cum voluntate, ita nec propinquis, & consequenter nec patribus, & hoc tutius est.

Aliud est dubium, an quando modus exceditur in correctione seu castigatione, contrahatur excommunicatio. In hoc sunt duæ Gloss. contrariæ, Gloss. enim cap. vniuersitatis de sen. excomm. tenet partem affirmatiuam; & Gloss. cap. cum

voluntate citato tenet negatiuam. Potest vtraque concordari cum sententia Silu. excom. 6. §. 6. & Tabien. excom. m. §. casu nu. 6. nempe contrahi, quando excessus est paruus, vel subitaneus in quo nec dolus, nec mortale peccatum notatur, alias contrahitur.

Aliud est dubium, an quando prædictæ personæ percussit etiam prætextu correctionis, sed non ob correctionem, sed odio, vel vindicta, vel alia mala intentione, contrahant excommunicationem. Respondetur ex sententia communi, quæ tenet Silu. & Tabie. locis proximè citatis, contrahere tunc excommunicationem; non enim aliter est concessa eis talis culpa, nisi ob prædictum finem.

Aliud dubium est, an prædictæ personæ possint per alium caligare.

Ad hoc dico primò, Episcopis non licet per se cadere fidei dicitos, sed debent per alium, scilicet clericum cadere clericum, ita habetur canon. non liceat d. 86. ibi tamen Gloss. limitat, nisi sit defectus clerici, per quem id faciat. Eandem limitationem dant Gloss. can. in summa. d. 45. & Gl. cap. vniuersitatis. de sen. excom. Non credo tamen, si per se id facerent, quod excommunicationem incurrerent: nam iuxta eum voluntate licet Prælati absque excommunicatione percussere leuiter subditos, nec ille can. non liceat. id prohibet sub excommunicatione.

Dico secundò, Abbati non licet per alium cadere monachum, vel conuersum, sed per se ipsum, nisi necessitas urgeat, ita habetur c. vniuersitatis. de sen. excom. aliter vterque excommunicatus est, Siluest. ver. excommunicat. 6. §. 6.

Dico tertio, qui per laicum clericum cedit, etiam ob correctionem, & iusta causa existente, contrahit excommunicationem Papalem, tam ipse, quam qui mandatum exequitur. ita habetur in prædicto c. vniuersitatis, quod etiam si de Abbate loquatur, Doct. vniuersaliter intelligunt de quocumque mandante per laicum, etiam gratia correctionis.

Hinc mouet dubium Panorm. c. cum voluntate. citato de his, qui per laicos dant torturam clericis, & non excusant eos Panorm. licet consuetudo. Nauar. autem c. 27. nu. 86. excusant censuram, sed non a peccato. Tabien. autem excom. §. cap. i. nu. 7. omnino excusat ob consuetudinem, & quia clericus non inuenitur, qui id possit facere, aut velit. Idem Silu. loco citato. & hoc videtur probabilius.

Dico

Dico quarto, alijs ab Episcopis non licet percutere per alios sed per se, nisi Abbatibus urgente causa: non autem magistris, & patribus: & si per laicos percutiant, ab excommunicatione non liberantur: nam canon ipsis tantum, non ut per alios id faciant, talem dat facultatem; immo etiam si per clericos percutiant, ut dicit Siluest. ver. excommunicatio. 6. §. 6. ab excommunicatione non sunt immunes.

De nonnullorum dubiorum resolutione.

CAPVT XXXIV.

Nonnulla dubia occurrunt, ex quorum resolutione perfectius ista materia declaratur.

Primum est, an qui mandat percuti clericum, & ante percussione reuocat mandatum, incidat in sententiam excommunicationis, si mandatarius percutiat?

Ad hoc dico. Primo, si reuocauit mandatum, ita ut reuocatio pertineat ad mandatarium, non incidit in excommunicationem, etiam si mandatarius postea percutiat. Ista est doctrina Glos. cap. mulieres, de sent. excomm. quam Doct. communiter sequuntur. Immo in tali casu, si mandatarius occidat, vel mulier, mandans non incurrit in irregularitatem, ut tenent Innocen Ioan. de Ana. Panorm. cap. ad audientiam. de homici. ubi dicunt, sufficere ad hoc, etiam virtuale reuocationem, ut si mandans fecit pacem, vel amicitiam, vel contraxit parentelam cum aduersario, sciente mandatario; tunc enim virtualiter reuocat, & si postea mandatarius exequatur mandatum, non propterea fit irregularis mandans, & multo minus contrahit excommunicationem, si percussus sit clericus, vel monachus. De irregularitate autem dicemus inferius.

Dico secundo, quando mandans reuocauit mandatum, sed reuocatio ad mandatarium peruenire non potuit, tunc mandans contrahit excommunicationem, si mandatarius percutiat. Hoc dictum est Angel. excommuni. 5. §. 31. quamuis contrarium teneat Glos. cap. cum quis, de excommuni. in 6. ubi dicit non contrahi excommunicationem in tali casu; sed contrarium est verius, & ratio est: nam quando reuocat mandatum, non est res integra, cum cesserit aliquid iam in detrimentum illius, contra quem est mandatum: nam est status talis, in